

Μ Ε Ρ Ο Σ Β.

Π Ε Ρ Ι Χ Ρ Η Σ Ε Ω Σ

Τ Η Σ

Λ Ο Γ Ι Κ Η Σ

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Α.

Περί ἀληθείας ἐν γένει.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΤΙΔ΄.

Διελήπται ἡμῖν μέχρι τᾶδε περὶ τῶν τριῶν Ἐνεργειῶν τῆ νοός. Ἐπει δὲ ἐ τῆ σχολῆ μανθάνομεν, ἀλλὰ τῆ ζωῆ, καὶ παρὰ ταῦτα τῆς Λογικῆς ἐσὶν ἔργον ἡμᾶς διδάξαι τὴν τῆ ἀληθείας εὕρεσιν καὶ διάκρισιν, μεταβαίνομεν ἤδη ἐπὶ τὸ διδάξαι, ὅπως εἰς εὕρεσιν καὶ διάκρισιν τῆς ἀληθείας, ταῖς τρισὶ ταύταις τῆ νοός ἐνεργείαις ὀρθῶς χρῆσθαι ὀφείλομεν. Πρὶν ἢ δὲ τῆτο εὐκαίρως γίνηται, ἀναπτύξαι χρεῶν, τί ἐσὶν ἐλήθεια;

ΤΙΕ΄.

Ἡ τῆς ἀληθείας φωνὴ τριχῶς μάλιστα παρὰ τοῖς φιλοσόφοις λαμβάνεται. Ἀληθές λέγεται πρῶτον, πᾶν ὄν, καθὸ ἔσχηκε τὴν αὐτῷ ὀφειλομένην ὀσιότητα. Οὕτω παρ. χάρ. Ὁ χρυσός ἐσὶν ἀληθὴς χρυσός ὡς ἔχων

ἔχον πάντα τὰ εἰς σύστασιν ἀπαιτήματα τῆ χρυσῆ. Ἡ δ' ἀλήθεια αὕτη λέγεται Μεταφυσική. Β'. Τὸ ἀληθὲς ἀπονέμομεν τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ, ὅτε ἀμέλει πάρεσιν οἰκειότης, ἤτοι συμφωνία τῶν λόγων ταῖς Ἐννοιαῖς ἡμῶν, τ' ἀληθὲς λέγειν λεγόμεθα· ἣτις ἡθικὴ ἀλήθεια λέγεται. Γ'. Τὸ ἀληθὲς ἀπονέμομεν ταῖς ἡμετέρας Ἐννοιαῖς, κρίτεσι, καὶ διανοήμασιν, ὅτε ἀμέλει τὸ πρᾶγμα ἕτως ἡμῖν παρισῶμεν, ὡσαυτὸ καθ' αὐτὸ ἐσίν. Καὶ αὕτη ἡ ἀλήθεια λέγεται Λογική, περὶ ἧς ἐν τῷ παρόντι ὁ λόγος.

ΤΙΣ΄.

Λογικὴ ἀλήθεια, ἔδεν ἕτερον ἐσίν, εἰμὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἡμετέρων νοημάτων πρὸς τὰ πρᾶγματα, ἅπερ ἐννοῶμεν, ἤτοι ἑαυτοῖς παρισῶμεν.

ΤΙΖ΄.

Ἀληθὲς ἔν ἐσίν Ἰδέα ἀπλή τῆ ἡμετέρῃ νοός, τῷ παρισυνομένῳ συνάδουσα πρᾶγματι, ἤτοι ὅτε τὸ πρᾶγμα ἕτως ἑαυτοῖς παρισῶμεν, ὡσαυτὸ καθ' αὐτὸ ἐσί.

ΤΙΗ΄.

Ἀλήθεια ἐν ταῖς ἡμετέραις εὐρίσκεται κρίσεσιν, ὅτε τὰς Ἰδέας, ἅς περὶ χρῆ συζευγνύειν, συζεύγνυμεν, καὶ ἅς χρῆ διαζευγνύειν, ἀλλήλων διαζευγνύομεν.

Δείκν. Ἐπεὶ περὶ ἡ Λογικὴ ἀλήθεια γενικῶς περιέχει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἡμετέρων νοημάτων πρὸς τὰ ἀντικείμενα (ΤΙΣ΄.); ἐπόμενον ἐστὶ τὴν ἀλήθειαν ταῖς ἡμετέραις παρεῖναι κρίσεσιν, ὅτε τοῖς ἀντικειμένοις αἱ κρίσεις συνάδωσιν. Ἐπεὶ δὲ τὰς ἡμετέρας κρίσεις τότε δὴ τέλος τοῖς ἀντικειμένοις φανὲν ἐφαρμόττειν, ὅτε τὰς Ἰδέας, ἅς συντιθέναι χρεῖται, συν-
τίθε-

τίθεμεν, καὶ ἄς διαζευγνύειν χρή, διαζεύγνυμεν. Πρόδηλον, ὅτι ἀλήθεια ἐν ταῖς ἡμετέραις εὐρίσκεται κρίσεσιν, ὅτε κτλ.

ΤΙΘ΄.

Εἰστεύθειν κατανοεῖται. Α΄. Πρότασιν ἀληθῆ εἶναι τὴν παρισῶσαν κρίσιν ἀληθῆ (ΠΙΖ΄.), Β΄. Τῇ ἀληθεῖ προτάσει ἀπαιτεῖσθαι, τὸ κατηγορούμενον μὴ μάχεσθαι τῷ ὑποκειμένῳ. Γ. Ἐπειδὴ πᾶσα πρότασις δύναται θεωρεῖσθαι, ἢ τῷ λόγῳ τῆς ποσότητος, ἢ τῷ λόγῳ τῆς ποιότητος (ΡΥΕ΄.), τῷ δὲ λόγῳ τῆς ποιότητος ἢ πρότασις ἢ καταφατικὴ ἐστίν, ἢ ἀποφατικὴ· (ΡΥΕ΄.) καὶ τῷ λόγῳ τῆς ποσότητος ἢ καθόλου ἐστίν, ἢ μερικὴ. (ἰγγ.) πρόδηλον, ὅτι ἀληθεῖς προτάσεις εἰσὶ τῷ λόγῳ τῆς ποιότητος αἱ καταφάσκουσαι, ἢ δεῖ καταφάσκειν, καὶ ἂν χρή ἀποφάσκειν ἀποφάσκειν. Τῷ λόγῳ δὲ τῆς ποσότητος εἰσὶν ἀληθεῖς αἱ καθόλου ἀποφαινόμεναι τὸ καθόλου ἐφεῖλον ἐκφέρεσθαι, καὶ ἐκ τῆ ἐναντίου μερικῶς καταφάσκουσιν ἢ ἀποφάσκειν, τὸ μερικῶς καταφάσκεσθαι ὀφείλον, ἢ ἀποφάσκεσθαι.

ΤΚ΄.

Τὰ διανοήματα τέλος ἐστὶν ἀληθῆ, ὅτε τῷ τε λόγῳ τῆς ὕλης καὶ τῷ λόγῳ τῆς εἰδὸς ὀρθῶς συνάδει· ὀρθῶς δὲ τῷ λόγῳ τῆς ὕλης διανοεῖσθαι, εἴαν αἱ προτάσεις, ἐξ ὧν τὸ συμπέρασμα ἐπιφέρεται, ὦσιν ἀληθεῖς. Τῷ δὲ λόγῳ τῆς εἰδὸς διανοεῖσθαι, τὰς συλλογισμὰς συνάδοντας τοῖς ἀνωτέροις (ΣΞΓ΄.) παραδοθεῖσι κανόσιν, ἀπαρτίζοντες.

ΤΚΑ΄.

Ἐπειδὴ πρότασις ἀληθῆς ἐστὶν ἢ παρισῶσα κρίσιν ἀληθῆ (ΤΙΘ΄.) κρίσις δὲ ἀληθῆς λέγεται, ἐν ἣ ἢ αἱ συνθεταὶ ἰδέαι συντίθενται, καὶ αἱ διαιρεταὶ διαιρῶνται, ἢτοι ἐν ἣ τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ ἀνήκει (ΤΙΗ΄.) λυσιτελέσατόν ἐστι γνώρισμά τι καὶ κριτήριον προσλαβεῖν, δι' ἧ περ ἐν ὁποιοδήποτε δοθέντι συμβάματι γνώσκων δύναται τὴν τῷ κατηγορημένῳ πρὸς

πρὸς τὸ ὑποκείμενον οἰκειότητα ἢ ἀλλοτρίωσιν, καὶ διαγινώσκειν τὴν ἀληθῆ πρότασιν τῆς ψευδῆς.

ΤΚΒ.

Ἀληθῆς ἢν ἔσιν ἡ ἀπόφανσις, ὅτε ὁ ἀποχεῶν λόγος πάρεσι, δι' ὃ τὸ κατηγορούμενον κατὰ τῷ ὑποκειμένῃ ἢ ἀποφάσκει, ἢ καταφάσκει χρεῶν. Ἦν αὐτὸν δ' εἰπεῖν, ἀληθῆς ἀπόφανσις ἔσιν, ὅτε ἢ τῇ κατηγορούμενῃ ποιότητι, ἢ καταφάσκει ἢ ἀποφάσκει ἐκτελεσμένη, διὰ τῆς τῷ ὑποκειμένῃ Ἐννοίας διορίζεσθαι.

Ἐνδεῦτοι ὁ περίπυτος Βόλφιος τῆς Λογικῆς ἀληθείας κριτήριον καθίστασι πρὸν τῷ κατηγορούμενῃ διὰ τῆς Ἐννοίας τῷ ὑποκειμένῃ διορισμόν. Ὁρκ Λογ. Λατ. §. 513. & 524. παρ. χάρ. αὐτῆς ἢ πρότασις· καὶ ὃν ἀπλῶν ἔχῃ δύναντι τῷ ἐνεργεῖν, ἀληθῆς ἔσιν, ὅτι τὸ Κατηγορούμενον τὸ ἔχον δύναντι τῷ ἐνεργεῖν, οἶδε τὸν αὐτῆ ἀποχεῶντα λόγον εἰ τῇ εὐσε τῷ ἀπλῶ ὄντος· ὅπερ ἕστια ἦναι ὀρίζεται. Οὐσία δὲ ἔσιν ὃν δύναντι ἔχον ἐνεργητικῶν· κλέω περὶ τῆς ἀληθείας & τῆ ταύτης κριτηρίῃ ἐν τῇ ἀναπτύξει.

ΤΚΓ.

Ἐπεὶ παντὸς διανοήματος ἐκ προκειμένων ἀληθειῶν ἐκ ἑσθ' ὅπως ἐκ ἐπιφέρεται συμπέρασμα ἀληθές.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ὅποια ἔσιν ἡ αἰτία, τοῖον εἶναι χρὴ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα (κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Μεταφυσ.), ἔπειτα, ὅποια ποτ' ἂν ὦσιν αἱ προκειμένοι, ὡς αἰτίαι τῶν συμπερασμάτων, τοῖον εἶναι καὶ τὸ συμπέρασμα ὁρθῶς ἐκ τέτων ἐπιφερόμενον. Τῶν προκειμένων τοίνυν ἀληθευσι, καὶ τῶν Κανόνων τῷ συμπεραίνειν φυλαττομένων ὁρθῶς, ἐκ ἕξεσι μὴ εἶναι ἀληθές τὸ συμπέρασμα.

ΤΚΔ΄.

Πᾶς ἢ ὁ τὰς προκειμέναις ὁμολογῶν εἶναι ἀληθεῖς, ἢ δύναται μὴ καὶ τὸ συμπέρασμα τὸ ὀρθῶς ἐκ τάτων ἐπιφερόμενον μὴ ὁμολογῆναι εἶναι ἀληθεῖς.

ΤΚΕ΄.

Ὡς περὶ ἐξ ἀληθειῶν προκειμένων ἀληθεῖς συμπέρασμα ἢ ἐξ ἕξει μὴ ὀρθῶς ἐπιφερόσθαι (ΤΚΓ΄), οὐχ ὅτως ἐπιτεταται ἀπὸ τῶν συμπερασμάτων τῶν διὰ σαφῆς καὶ προσηκύσης Συνεπίξε ἐκ τῶν προκειμένων παραγομένων διακρίνειν τὰς προκειμένας.

„ Τὸ συμπέρασμα ὡς τὰ πολλὰ ἐκ τῶν προκειμένων ὀρθῶς ἐπιφέρεται, καὶ ἀληθεῖς ἐστὶ,
 „ καὶ τοὶ ἀμροτέρων, τῶν προκειμένων, ἢ γὰρ τῆς ἐτέρας τάτων ἡσυχίας ψευδῆς. Π. Χ.
 „ Πᾶν Πνεῦμα ἐστὶ σῶμα· πᾶς λίθος ἐστὶ Πνεῦμα· ἄρα πᾶς λίθος ἐστὶ σῶμα· τὸ συμ-
 „ πέρασμα ἀληθεῖς ἐστὶ, καὶ ὀρθῶς ἐκ τῶν προκειμένων ἐπιφέρεται, ἡδὲν δ' ἤττου αἱ προ-
 „ κείμεναι ἀμφοῖν ἢ ψευδεῖς. Ὅθεν Δαμάζην ἐπέρχεται μοι ὅπως ὁ αἰδέσιμος Λάγ-
 „ γιος ἐν τοῖς αὐτῶν συγγράμμασι τοῖς τῆ κατὰ Βολφίη Φιλοσοφία ἀντικειμένοις, συ-
 „ νεχῶς τὴν Δίξιν ταύτην λαμβάνει ὡς αἴτημα, καὶ ἐπὶ τὰ σοιχεῖα ταύτην τῆς πρώτης
 „ Φιλοσοφίας ἀνάγει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑ, ΨΕΥΔΟΥΣ,

ΠΑΛΑΝΗΣ, ΠΡΟΚΡΙΜΑΤΩΝ,

ΚΑΙ

ΑΠΑΤΩΝ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΤΚΣ΄.

Ωσπερ τὸ ἀληθές ἐν τῇ ἀπλῇ Ἰδέᾳ τῆ νοός, τῇ τε κρίσει, ἔ τοῖς διανοήμασιν εὑρίσκειται (ΤΙΖ΄.), ἔτω δὴ τὸ ἀντικείμενον τῷ ἀληθεῖ ψεύδος ἢ ἐν τῇ ἀπλῇ Ἰδέᾳ ἔσιν, ἢ ἐν τῇ κρίσει, ἢ τελευταῖον ἐν τῷ διανοήματι.

ΤΚΖ΄.

Τὸ ψεύδος γενικῶς ὀριζόμεθα διαφωνίαν εἶναι τῶν ἡμετέρων διανοημάτων πρὸς τὸ ὑποκείμενον· ψεύδος ἔν πρόσσει τῇ ἀπλῇ Ἰδέᾳ, ὅτε ἢ τῆ νοός παράσσει τῆ παρισανομένη πράγματος διενήνοχε, ταῦτόν δ' εἰπεῖν, ὅτε ἄλλως ἐνοῶμεν τὸ πρᾶγμα, ἢ περ ἔσιν.

ΤΚΗ΄.

Τῇ κρίσει πρόσσει ψεύδος, ὅτε τὰς Ἰδέας, ἃς ἔκ ἔδει συζευγνύειν, συζεύγγυμεν, καὶ ἔκ τῆ ἐναντίου, ἃς ἔκ ἔδει διαζευγνύειν ἀλλήλων, διαζευγνύομεν.

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΚΩΝΝΙΝΑ·2006
ΤΚΘ΄.

ΤΚΘ.

Ἐπίπερ τῆ τῶν προτάσεων ἀληθεία ἀνήκει, α. καταφάσκειν, ἃ δὲ καταφάσκειν, καὶ ἀποφάσκειν, ἃ χρῆσιν ἀποφάσκειν, β. τὰς μὲν καθόλου συνδετέας, ἢ διαυρετέας Ἐννοίας καθόλου συντιθέναι, ἢ διαυρεῖν, τὰς δὲ μερικὰς μερικῶς (ΤΘΖ.) γ. ῥᾶσα δηλοῦται τὸ ψεῦδος ἐν τῆ τῶν προτάσεων καταφάσει καὶ ἀποφάσει λανθάνειν, ὅτε τὰ ἀποφατέα καταφάσκει, καὶ τὰ καταφατέα ἀποφάσκει καὶ ἐν τῆ καθολικότητι τῶν προτάσεων χώραν ἔχει, ὅτε καθόλου ἀποφαίνει τὰ ἐπὶ μέρει καὶ τῆμπαλιν.

„ Ἐὰν, παρ. χάρ. εἴπῃς τὸ σῶμα διανοῆται, ἢ πρότασις εἶναι ψευδής· ἢ γὰρ καταφάσκει, ὅπερ ἀποφάσκειν ἔχουσαν, ἢ ἐπομένως ἐν τῷ τῶν ψεῦδος λανθάνει ἐν τῆ ποιότητι τῶν προτάσεων, ἢ δ' εἴτι φαίης, πᾶς ἀνδριπτός ἐστὶ σοφός, πρότασις εἶναι ψευδῆ, τῷ λόγῳ τῆς ποσότητος· τὸ γὰρ τισὶν ἀνήκον τοῖς πᾶσιν ἀπίδικας.

ΤΛ.

Δίδεται Κριτήριον ἀληθείας (ΤΚΑ'), ἀνάγκη εἶναι δοθῆναι καὶ τῷ ψεύδους Κριτήριον, ὅπερ ἢ τῷ Ὑποκειμένῳ καὶ τῷ Κατηγορουμένῳ ἐστὶν ἐναντίωσις, ὁσάκις ἀμέλει τὸ κατηγορούμενον ἀντιφάσκει ἢ τοῖς διαμάχεται τῷ Ὑποκειμένῳ, τοσάκις ἢ πρότασις ἔδύναται μὴ εἶναι ψευδής.

ΤΛΑ.

Εἴτις τὴν ἀληθῆ πρότασιν ἀντὶ ψευδῆς, ἢ τὴν ψευδῆ ἔσχηκεν ἀντὶ ἀληθῆς, ἔτος πλανᾶται. Ὡς οὖν ὁρθῶς τὴν πλάνην ὀρίζεσθαι σύγχυστι τῶν κρίσεων, εἴτ' εἶναι πλάνη ἐστὶ συγκατάθεσις ἐπὶ προτάσεως ψευδῆς εἰκῆ, ἢ τοῖς ἀνευ λόγου δίδομένη.

„ Παρ. χάρ. Ἡ πρότασις αὕτη ἐστὶ ψευδής, ἢ ψυχὴ ἐστὶ δυνάτη. Ὁ γὰρ τὴν πρότασιν ταύτην ὡς ἀληθῆ λαμβάνων, ἢ καταφάσκει τὴν ψυχὴν εἶναι δυνάτην, πλανᾶται.

ΤΛΒ΄.

Ὁ ἐν πλανώμενος ἀποφάσκει, ἃ δεῖ καταφάσκειν, καὶ καταφάσκει, ἃ χρεῶν ἀποφάσκειν.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ψευδῆς πρότασις ἐστὶ ἢ ἀποφάσκεισα ἢ δεῖ καταφάσκειν, καὶ ἢ χρεῶν ἀποφάσκει καταφάσκεισα (ΤΚΘ΄), ἐπόμενόν ἐστι τὸν συγκατατιθέμενον πρότασι ψευδῆ τὰ καταφατέα ἀποφάσκειν, καὶ τὰ ἀποφατέα καταφάσκειν. Ὁ δὲ συγκατατιθέμενος προτάει ψευδῆ, πλανῶσαι λέγεται (ΤΛΑ΄). ἄρα ὁ πλανώμενος ἀποφάσκει ἢ δεῖ καταφάσκειν κτλ΄.

ΤΛΓ΄.

Ἡ Πλάνη ἢ ἐν τῷ κρίνειν πλημμεληθεῖσα, πρόκριμα (α) λέγεται. Πρόκριμα ἢ καλῶμεν κρίσιν πλάνου διὰ κατακρημνίστως ἐνηνεγμένη.

- „ Ἡ φωνὴ τῆ προκρίματος, ἢ κατ' Ἐννοίαν δικασικὴν, ἢ κατ' Ἐννοίαν λαμβάνεται
 „ φιλοσοφικὴν ἢ κατὰ μὲν τὴν πρώτην Ἐννοίαν πρόκριμα φασὶ τὸ περιέχον παρά-
 „ δειγμα ἐν τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πρόκριμά ἐστι πλάνη διὰ κατα-
 „ κρημνίστως ἐν τῷ κρίνῃ πλημμελημένη. Πρόκριμα δὲ ἢ τοιαύτη πλάνη λέγεται,
 „ ἢ ὅτι τὰ προκρίματα προηγῶνται τῆς βεβίας τῆ ὑγιᾶς λόγῳ κρίσεως, ἢ ὅτι
 „ πλημμελῶνται πρὶν ἢ ἡ κρίσις τελευτῆσαι ἄριστος γένηται. Οὐκ ἀπεικότως συνα-
 „ δῶ τῇ Κικέρωνι τὸ προκριμα ἄτοις ἂν ἔνχι δοξῶν, καδ' ἢν ἀκῆ ἢ ὡς ἔτυχε ψα-
 „ δῆ τισι πράγματι, ἢ γῆν μὴ ἰκανῶς ἐγυκρίμενο ἀποφαινομένοι συγκατατιθέμεθα.

ΤΛΔ΄.

Ὁ ἀποδοθεὶς τῶν προκριμάτων Ἔρισμός ἡμᾶς ἐκδιδάσκει τὴν τῶν προκριμάτων γένεσιν, καὶ τὰ πρῶτα σπάργανα ζητεῖν ἐν τῇ διεφθαρμένῃ νοήσει.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ πᾶν πρόκριμα, κρίσις πλάνου ἐστὶ (ΤΛΓ΄) αὕτη δὲ ἢ δύναται μὴ ἐκ συγκεχυμένων καὶ ἀσαφῶν Ἐννοιῶν καὶ ἐπομένως ἐκ διεφθαρμένης νοήσεως γενεῖσθαι, ὡς παντίπερ δῆλον, ἔπεται ὀρθῶς τὴν γένεσιν

(α) Πρόληψις εὐχερέστερον λέγεται.

τῶν προκριμάτων ἀπὸ τῆς διαφοραμένης νοήσεως λαμβάνειν. Ὁ Βυδαῖος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν προκριμάτων αἰτίας καθιστῶσι τὰς μοχθηρίας τῆς δελήσεως, κακτότη ἐφεξῆς ἢ ψευδῆς ἐκείνη θέσει προῦκυψε. Τὴν διόρθωσιν ἀπὸ τῆς δελήσεως, ἔκ ἀπὸ τῆς νοήσεως ἀρχεσθαι. Ὁρα Συμβ. Φιλοσ. Λογ. σελ. 6. καὶ ς.

ΤΛΕ΄.

Τῶν προκριμάτων εἶδη ἄλλα παρ' ἄλλοις καθίστανται, καὶ ἴκασον τῶν ὀνόματι εἰδικῶ ὀνομάζεται.

- » Τῶ λόγῳ τῶ ἀντικειμένῃ διαιρῆται τὰ προκρίματα ἕς Θεωρητικὰ καὶ Πρακτικὰ. Ὡ-
 » σάτως ἕς Θεολογικὰ, Δικαστικὰ, Γατρικὰ, Φιλοσοφικὰ, Φιλολογικὰ κτλ. Τῶ
 » λόγῳ δὲ τῶ χρόνῳ ἠδύνατο τὰ προκρίματα διαρῆσθαι ἕς προκρίματα νεότητος,
 » νεότητος, ἀνδρικήσ τε καὶ τῆσ κατὰ γέροντας ἡλικίας. Ἐν τῶνδ οἰκίως ἀναφέρεται
 » δύναται τὰ ἄδωλα τῆσ φυλῆσ, τῆ σπηλαίη, τῆσ Ἀγορῆσ, καὶ τῆ Θεάτρῳ. Καθ' οὖν
 » δὴ λόγον ὁ Φρατζίσκος Βάκ. Βερβλάμιος, περὶ αὐξήσεωσ τῶν ἐπιστημῶν βιβλ. ς.
 » κεφ. δ. διαφορὰν τῶν προκριμάτων, ἦτοι τῶν προληφθεισῶν ὑπολήψεωσ δῶξαι ἠδέ-
 » λησῆ. διὰ μὲν ἔν τῶν ἠδῶλων τῆσ φυλῆσ τοιαύτασ ἐννοῆ ὑποθέσεισ καὶ προσημιμέ-
 » νασ ὑπολήψεισ, αἵτινεσ ἐν τῆ ἀνθρωπίνῃ φύσει τεθελισμέναι ἑσὶ· διὰ δὲ τῶν ἠ-
 » δῶλων τῆ σπηλαίη, ἐκείνασ ἐννοῆ τὰσ πλάνησ ἀρχάσ, καθ' ἃσ τισ τὴν αἰτίαν τῆ
 » πλανᾶσθαι λαμβάνη παρ' ἑαυτῆ· διὰ δὲ τῶν τῆσ ἀγορῆσ κρίσεωσ ἐννοῆ πλάνησ τὰσ
 » ἐκ συναλλάγματοσ καὶ συνιδίασ τῶν ἀνθρώπων ποριζομένησ, καὶ τέλος ἠδῶλα τῆ
 » Θεάτρῳ καλῆ ὑπολήψεωσ πλάνησ, ὑπὸ πολλῶν τῶν τοῖσ φιλοσόφοισ ἀρεσκόντων ἐ-
 » ξανγλυμένησ.
- » Ὁ περιφανὴσ Σύρβιοσ τὰ προκρίματα διαρῆ ἕς προκρίματα κατακρημνίσεωσ, ιδιότητοσ,
 » καὶ ἀξιοπιστίας ἀνθρωπίνησ, καὶ ἐπὶ μὲν τὸ πρῶτον ἀνάγκη πρῶτον τὸ πρόκριμα τῆσ
 » ἀλογίασ, δεύτερον τὸ πρόκριμα τῆσ ῥαθυμίας κτλ. Ἐπὶ τὰ προκρίματα τῆσ ιδιό-
 » τητοσ ἀνάγκησ τὸ πρόκριμα τῆσ ιδίασ κρήσεωσ, τὸ πρόκριμα τῆσ κρήσεωσ τῆσ ἀ-
 » ναληφθείσεωσ ὑποθέσεωσ. τὸ πρόκριμα τῆσ οἰκίασ, τῆ Ἐξουεσ, τῆσ Πατριδοσ κτλ.

ΤΛΣ΄.

Προκρίματά εἰσι κρίσεισ πλάνοι διὰ κατακρημνίσεωσ ἐνηνεγμένοι (ΤΛΓ΄.)
 Ἐπεὶ δὲ κρημνωδῶσ μάλικα κρίνομεν, ὅτα τῶ πράγματοσ ἔκ ἐρευνωμένωσ,
 κατα-

καταφάσκομεν τι ἢ ἀποφάσκομεν, ὅ, τι ἕτερος ἐν τῇ τέχνῃ ἐξησχημέ-
 νος, τὸ αὐτὸ καταφάσκει, ἢ ἀποφάσκει, ἐντεῦθεν ἀναρύεται τὸ πρῶτον
 τῆς ἀξιοπιστίας· αὕτη δὲ ἢ κρίσις κριμνωδῶς φερομένη πρῶτον ἀξιοπιστίας
 λέγεται, ὅτι ἢ τῶν ἄλλων ἀξιοπιστία λόγος ἐστὶ, δι' ὃν πρῶτον τι ἀληθές,
 ἢ ψεῦδες εἶναι οἴομεθα. Ἐπιτί ἐπίπερ ἡμεῖς αὐτοὶ ἢ πω καταλιφθεῖται τῆς
 ἀληθείας ἢ ψεύδους προτάτωίς τινος, ἀσκησώτερον, ἢ περ εἶδει κρίνομεν, καὶ
 ἐπὶ ταῖς ἡμετέρας δυνάμεις λίαν πεποισῶτες, ἔχ εὐχερῶς πλανᾶσθαι ὑπο-
 τοπάζομεν, ἐντεῦθεν τὸ πρῶτον τῆ ἀγαν θάρρους γεινᾶται.

Ἐν τῷ πρώτῳ προκρίματι πλῆον, ἢ περ εἶδει, ταῖς τῶν ἄλλων δυνάμεις ἀπονέμεται,
 ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ὑπὲρ τὸ καθῆκον ἐπὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις πεποισᾶμεν. Περὶ δ' ἄλλων
 προκρίματων, πλῆον ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ἐποισῶμεν· ἐκ δὲ τῶν κριμένων ῥᾶσα δηλῆται, ὡς
 ἐν παντὶ προκρίματι καθ' ἑρισμένας τινὰς προκρίματας οἱ ἄνθρωποι κρίνουν ἢ ὡσαύτως.
 Οὕτω παρ. χάρ. ἐν τοῖς προκρίμασι τῆς ἀξιοπιστίας· οἱ ἄνθρωποι κρίνουν κατὰ τὴν
 πρότασιν πρώτην. Τότε, ἢ ἐκῆνος· ἐποσι, ἢ ἐκῆνος διά τε τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἡλικίαν
 ἢ μοι αἰδέσιμος, ἀληθές οἶεται, ἢ ψεῦδες· ἄρα ἐστὶν ἀληθές, ἢ ψεῦδες. Ἐν τῷ
 προκρίματι τῆς κατακρίσεως ἔτις ἐπιχρησῶσι οἱ ἄνθρωποι, τῆτο ἔγωγε ἀγνοῶ,
 ἄρα μικρὸν ἐστὶ, καὶ ὠκαταφρόνητον· ὡσαύτως ἐπὶ τῆτ' ἐγὼ ἰδίᾳ μελίτη κῆρον, καὶ
 ὠχερῶς ἔχω κατανοῶν τὴν ἀλήθειαν· ἄρα ἀληθές ἐστὶ.

ΤΑΖ'.

Ἐκ τῶτων ἡδη καταφανές τὸν τὰ προκρίματα διαφεύγειν βε-
 λόμενον ἐπὶ τούτῳ χρῆ τὴν αὐτῆ κρίσιν ἔχειν ἐν μετεώρῳ,
 μέχρῃς ἔτεσ τῆς ἀληθείας ἐσωτερικῆς λόγους ἐνδότερον
 καὶ εὐκρινέστερον διασκέψηται.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ τὸ πρῶτον ἐστὶ κρίσις διὰ κατακρίσεως ἐνη-
 νημένη (ΤΑΓ'.) τὴν δὲ κατακρίσιν ἐν τῷ κρίνειν διαφεύγομεν τῆς ἡ-
 μῶν συγκατάθεσιν καὶ κρίσιν ἀπαιωρῶντες μέχρῃς τινός· πρόδηλον, ὅτι εἰς
 τὴν τῶν προκρίματων διαφυγὴν λυσιτελής τε καὶ ἀναγκαῖα ἐστὶν ἢ τῆς Κρί-
 σεως καὶ συγκαταθέσεως ἀπαιώρησις.

ΤΛΗ.

Ἀμφισβητεῖν ἕδεν ἄλλο ἐσιν, εἰμὴ τὸ τὴν κρίσιν ἀπαιεῖν· ἀπαιεῖν δὲ τὴν κρίσιν λέγεται ὁ μήτε καταφάσκων μήτε, γῆν ἐποφάσκων.

ΤΛΘ΄.

Δῆλον ἐντεῦθεν τὴν ἀμφισβήτησιν εἰς τὸ διαφεύγειν ὁ, τῶν προκρίματα ἐν τοῖς μάλιςα εἶναι χρήσιμον.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ εἰς τὴν τῶν προκρίματων φυγὴν πλείστον ἢ τῆς κρίσεως συμβάλλεται ἀπαιώρησις (ΤΛΖ΄.), ἀμφισβητεῖν δὲ λέγεται ὁ τὴν κρίσιν ἀπαιεῖν (ΤΛΗ΄.), καὶ ἡ ἀμφισβήτησις ἕδεν ἄλλο ἐσιν, εἰμὴ ἢ τῆς κρίσεως ἀπαιώρησις, ἐπόμενόν ἐσιν εἰς τὴν τῶν προκρίσεων ἐκτροπὴν, τὰ μάλιςα χρησιμεύειν τὴν ἀμφισβήτησιν.

» Τὴν ἀμφισβήτησιν ἐνταῦθα μετ' ἐπαίνου ἀποδεχόμενοι, ἢ τὴν σκεπτικὴν καὶ ἀνόητον
 » ἀλλὰ δὴ τὴν νεφάλιον καὶ μετὰ λόγου γινομένην ἐγκρίνομεν· ὡςπερ γὰρ ἕδεν ἄνω
 » λόγου καταφάσκων, ἢ ἀποφάσκων, ἕτως ἕδεν ἀμφισβητῶν ἄνω λόγου χρεῶν· Φυ-
 » λακτίον δὲ ἂ. μήποτε τῇ ἀποφάσει συγχέει τὴν ἀμφισβήτησιν, ἢ γὰρ αὐτίκα ἔ-
 » πρᾶγμα τι ἀποφάσκων περὶ ἐκείνης ἀμφισβητῶν λέγεται· Β. περὶ τῶν μεγίστων σα-
 » φάνειαν ἔχοντων, ἢ δὴ αὐτοῖσι ἐπεραδομένων, ἢ δὴ ἀμφισβητῶν.

ΤΜ΄.

Διαλαβῆσι μέχρι τῆδε περὶ τῆ ἐν τῇ ἀπλῇ ἰδέᾳ, ἔτι δὲ καὶ τῆ ἐν ταῖς κρίσεσι, καὶ προτάσεσι ψεύδους, ἐπόμενόν ἐσιν ἐπὶ τὴν διάληψιν μεταβῆναι τὴν περὶ τῆ ἐκ τῷ διανοήματι.

ΤΜΑ΄.

Ἀλήθεια τοῖς διανοήμασι προσέειν, ὅτε ὁρθῶς διανοήματα (ΤΚ΄.) ὁρθῶς δὲ διανοήματα, ὅτε ὁ συλλογισμὸς τῷ λόγῳ τῶν προκειμένων, ἢτι τῷ λόγῳ τῆς

τῆς ὕλης ἀληθῆς ἢ (ΤΚ'), καὶ ἔτι τοῖς συλλογιστικοῖς κανόσι τοῖς ἀνωτέρω ἀποδειχθεῖσιν ἀρμοζόντως συνάδει. Ὅθεν διὰ τῶν ἀντικειμένων συνάγεται ψευδῆ εἶναι τὰ διανοήματα, ἢ τῷ λόγῳ τῶν προκειμένων τῆς ὕλης φημί, ἢ τῷ λόγῳ τῷ τρόπῳ τῆ συμπεραίνειν, εἴτ' ἔν τῷ εἶδει.

ΤΜΒ'.

Ψευδῆ διανοήματα τῷ λόγῳ τῷ εἶδει λέγονται οἱ παραλογισμοί, καὶ τὰ σοφίσματα. Παραλογισμοὶ εἰσιν, ὧ τινι ἢ κακίᾳ τῷ εἶδει ὑδμιᾶ κρύφει καλύπτεται.

Περ. χάρ. Πᾶσα μοιχία ἐστὶ φωκτία,
Οὐδὲς φόνος ἐστὶ μοιχία,
Ἄρα οὐδὲς φόμος ἐστὶ φωκτίος.

ΤΜΓ'.

Σοφίσματα εἰσιν συλλογισμοὶ ψευδεῖς, ἐν οἷς ἢ κακία τῷ εἶδει κρύφει καλύπτεται· περ. χάρ.

Πάντες οἱ ἅγιοι τῇ ἀμαρτίᾳ ἄσιν ὑπώδουοι,
Πᾶσα μοιχία ἐστὶν ἀμαρτία,
Ἄρα πάντες οἱ ἅγιοι τῇ μοιχίᾳ ἄσιν ὑπώδουοι.

Ἐπὶ τῷ συλλογισμῷ τῶδε ἢ κακία κρυπτικὴ ἐστίν· εἰ γὰρ εἰς ἔκδηλον εἶδος ἀνάξειαι τὸν συλλογισμόν, γνώσῃ τῆ πρώτῃ σχήματος ὄντα, τὴν μείζω ἔχειν μερικὴν, ὅπερ ἐστὶ κατὰ τῷ (ΣΞΘ') τὸ ἔκδηλον εἶδος τῷ σοφίσματος τῶδε ἔσαι τῆτι.

Τις ἀμαρτία ἐστίν, ἤτις οἱ ἅγιοι ἄσιν ὑπώδουοι.
Πᾶσα μοιχία ἐστὶν ἀμαρτία, ἄρα
Πᾶσα μοιχία ἐστίν, ἤτις οἱ ἅγιοι πάντες ἄσιν ὑπώδουοι.

ΤΜΔ΄.

Ἀπάτη ἢ εἰωθεῖα πλημελεῖσθαι τοῖς διανοημένοις ψευδῶς, ἢ ἐν τοῖς τῷ συλλογισμῷ ὄροις, καὶ τῇ τῶν συζευξαι, ἢ ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἔκτος τῶν ὄρων εἰωθε γίνεσθαι. Ὅθεν ἢ μὲν ἐν τῇ λέξει, ἢ δ' ἔκτος τῆς λέξεως Ἀπάτη λέγεται.

ΤΜΕ΄.

Ἀπάτη τῆς ἀπλῆς λέξεως ἐστίν, ἢνίκα μία φωνή, ἢ εἰς ὄρος ἐν τῷ συλλογισμῷ ἀπεντιῶν ἑξαπατᾷ ἡμᾶς τῇ οἰκείᾳ ἀμφιβολίᾳ, ἢ τὸ γνήσιον αὐτῆ ῥήμα μὴ λαμβάνοιται, ἢ ὄροις ἑτέροις τῷ ὄρῳ συζευγνυμένῳ τῆς κακίαν τῷ συλλογιστικῷ σχήματος ἢ δικνοῦντας.

- » Ἐπι τὰς ἀπάτας τῆς ἀπλῆς λέξεως ἀνάγκησιν Α'. τὴν ἀπάτην τῆς ὁμωνυμίας,
 » καὶ ἢν τῇ ποικίλῃ μιᾷ καὶ τῆς αὐτῆς φωνῆς σημασίᾳ ἑξαπατώμεθα· παρ. χάρ. Ὁ
 » λόγος ἐστὶ σημεῖον τῶν νοημάτων, καὶ ἀφανιζομένη φωνή· ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐστὶ λόγος,
 » ἄρα ὁ Χριστὸς ἐστὶ σημεῖον τῶν νοημάτων καὶ ἀφανιζομένη φωνή.
 » Β. Ὡσπερ ἢ ἀπάτη τῆς ὁμωνυμίας πλημελεῖται, ἢνίκα μία φωνή διαφόρως λαμβά-
 » νεται (Ἀριστ. Α'). Οὕτως ἐν ὁλοσχερῇ διανοίᾳ καὶ φράσει τῆς ὁμωνυμίας πῦρσκο-
 » μένης, ἕτερον γένος τῶν ἀπατῶν ἐκτελεῖται, ἀπάτη τῆς ἀμφιβολίας καλούμενον·
 » παρ. χάρ. οἶδά σε τὸν ἐχθρόν σε φίλῃν.
 » Γ. Ἀνάγκησιν ἔτι ἐνταῦθα ἢ ἀπάτη τῆς συνδέσεως, καὶ ἢ τῆς διαιρέσεως· ἢ ἄ. ἐστίν
 » ἢνίκα ἐν τῷ ἐπιχειρηματι κακῶς συζώγνυται τὰ ὀφύλοντα διαζώγνουσθαι· ἢ δὲ δω-
 » τέρα ὅτε κακῶς διαζώγνυται, ἄπειρ συζώγνουσθαι ὠφελος. Παρ. χάρ.

Οὐδὲς ἀναγεννώμενος δύναται ἁμαρτάνειν,

Τις ἄνθρωπος ἀναγεννᾶται,

Ἄρα τις ἄνθρωπος ἢ δύναται ἁμαρτάνειν.

- » Ἐνταῦθα γὰρ ἢ μίζων συνημένως λαμβάνεται, ἢδὲ ἀναγεννώμενος, καὶ ὅσον ἐστίν
 » ἀναγεννώμενος δύναται ἁμαρτάνειν· τὸ δὲ συμπέρασμα διηρημένως· διαιρηθῆς γὰρ ἐν
 » τῷ συμπεράσματι ἀπὸ τῆς τῷ ἀνθρώπῳ Ἰδέας τὸ ἦναι ἀναγεννώμενον· πλὴν τα-
 » ρακδήματα ἐπάξια ἐν τῇ ἀναπτύξει.

ΤΜΣ΄.

Ταῦτα περὶ τῆς ἐν τῇ λέξει ἀπάτης· ἄσπερ δὲ ἐν τοῖς λόγοις, ἔ-
τω πολλάκις ἔτι καὶ ἐν τοῖς πράγμασι λέληθεν ἡ ἀπάτη, ἣτις ἐκτὸς τῆς
λέξεως ἀπάτη εἴωθε λέγεσθαι.

„ Ἐπὶ τὰς ἐκτὸς τῆς λέξεως ἀπάτας ἀνάγκη Α΄. τὴν παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, ἡνίκα ἐκ
 „ τῶν συμβεβηκῶν οὕτων πράγματι συμπεραίνεται. Παρ. χάρ. πᾶν ὃ, τι ἢς ἀδείσ-
 „ μῶν ἄγμ (καθ' αὐτὸ) ἐκῆνο ἐς κακόν, ἀλλὰ μὴν ἡ Φιλοσοφία ἄγμ ἢς ἀδείσμων
 „ (κατὰ συμβεβηκὸς) ἄρα ἐς κακὴν. Β΄. Ἐνταῦθα ἀνάγκη τὴν ἀπὸ τῆς κατὰ τι ἐπὶ
 „ τὸ ἀπλῶς ἀπάτην· γίνεται δ' αὕτη, ὅταν ἴσῃς ἐκ τινος διεκριμένης ἤτοι συνισαμι-
 „ νως ἀληθῶς συνάγομεν ἕτερόν τι ἄνω διορισμῶ. Ἐὰν ἤτοις ὁ Κάϊος ἐς μισικὸς
 „ ἐθλός, ἄρα ὁ Κάϊος ἐθλός· τὴν ἀπάτην ταύτην ἐπιτελείσῃς. Γ΄. Τὴν ἀ-
 „ πάτην τῆς ἐτεροζητήσεως ἤτοι τῆς ἀγνοίας τῆς ἐλέγχε, ἣτις ἐστὶν ὅταν ἴσῃς
 „ ἡ εἰσὶς τῆς ἀμφισβητήσεως μεταβάλλεται, ἔδ' ὁ νῆς τε ἐναντίον κατανοῶται, ὡς
 „ ἐν τῇ ἀπάτη ταύτῃ ἀποδύκνυται, ὅτις ἢς ἀπόδῃξιν πρῆκειτο. Παρ. χάρ. Ὁ ἀπο-
 „ δῃκνύων ἐδέλων τῆς ἢς τὴν ἀρχὴν σαφῶς κλυμελῶντας μὴ δῆν κολάζῃν, ἐκ τῆ
 „ ἢς τὸν Χριστὸν μὴ ἀνδίζασθαι τῷ πονηρῷ, κατὰ τὴν ἀπάτην ἀμαρτάνῃ τῆς τῆ
 „ ἐλέγχε ἀγνοίας. Δ΄. Ἀπάτη τῆς αἰτῆσαι τὸ ἐν ἀρχῇ ἐστὶν, ὅτι δῃκνυταί τι ἐκ τῆ
 „ ὅριος ἐν τῇ ἐρωτήσῃ· ἤτοι ὅτι ὁ ἐμπεδῶν λόγος, ἢ ἡ ἐμπεδοθησομένη δῃσις ἐπί-
 „ σῃς ἐν ἀμυβολία ἢς. Παρ. χάρ. ὁ τῷ Ἀρχιερεῖ τῆς Ρώμης ἐν ἄκασι κῃσιον
 „ ἦναι καθομολογῶν, ὅτι ἐστὶν ἀναμάρτητος, τὴν ἀπάτην ἐξαμαρτάνῃ τῆς αἰτῆσαι
 „ τὸ ἐν ἀρχῇ· ἐνταῦθα ἀνάγκη ἢ ἡ Κυκλικὴ δῃξις. Ε΄. Ἀπάτη τῆς συνεκῃας ἐστὶν,
 „ ὅτι ἐκ τῆς ἢς ἡγῃμένη συνάγομεν τι μὴ ἐξ αὐτῆς συναγόμενον. Παρ. χάρ. τῶν τῆς
 „ Ἐκκλησίας Πατέρων τινὲς τῆς Φιλοσοφίας παντάτασιν ὠλιγορήσαν· ἄρα ἡ Φι-
 „ λοσοφία ὑπάρχει ὀλίθριος. ς΄. Ἀπάτη τῆς μὴ αἰτίσ ἐστὶν, ὅτι τι ἀντὶ αἰτίας λαμ-
 „ βῃνται, καίτοι γε αἰτία μὴ ὄν. Ὡς ὅτι ἐπιχρηῶντες τινὲς, πάντες οἱ κάκιστοι τῶν
 „ ἀδῃων ἀήποδ' ὑπῆρξον, ἢ τῶν τυχόντων Φιλόσοφοι· ἢ Φιλοσοφία ἄρα αἰτία ἐστὶ
 „ τῆς ἀδείσμῃς. Ζ΄. Ἀπάτη τῆς πολυζητήσεως, ἢτοι τῶν πολλῶν ἐρωτήσεων ἐστὶν,
 „ ἡνίκα πολλὰ ζητῆμενα ἢς ἐν συμμίγνυται, ὡς ὅτι τις ἐρωτῇ· ὁ ἀνδρωπος ἢ τα
 „ φυτὰ ζῶα ἢσι· ἢ ἔτας ἢ σωφροσύνη, ἢ ἡ μέθῃ ἢσι κῃκία; αἱ ἐρωτήσεως αὗται
 „ τοιαῦται ἢσιν, ὡς μῃτε καταφάσκοντα, μῃτ' ὄ. ἀποφάσκοντα, τὸν ἐρωτῆμενον
 „ ἀποκρίνεισθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΠΕΡΙ

Α' ΛΗΘΕΙΑΣ ΒΕΒΑΙΑΣ,

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΠΟΙΚΙΛΩΝ ΤΡΟΠΩΝ

τῆς εἰς ταύτην

Α' ΦΙΞΕΩΣ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΤΜΖ.

Ανεκτύξαμεν μέχρι τῶδε τὴν ἔννοιαν τῆς ἀληθείας γενικῶς νοημένης· ἐπεὶ δὲ μαρτυρήσῃς τῆς πείρας πᾶν ἀληθές, καὶ ψευδές ἢ βεβαίως ἢ μὴ ἀληθές ἐστὶ καὶ ψευδές, ἢ ἔ· διασκεπτέον ἐστὶ πρῶτον ἐνταῦθα περὶ ἀληθείας βεβαίας.

ΤΜΗ.

Ὅπηνίκα τὴν οἰκειότητα, ἢ ἀλλοτρίωσιν τῷ κατηγορημένῳ πρὸς τὸ ὑποκείμενον διακεκριμένως διορῶ, ὥστε τῷ ἐναντίῳ μὴ χώραν δίδουσαι σαφῶς ἐννοεῖν, τῆνικαῦτα περὶ τῆς ἀληθείας, ἢ τῷ ψεύδει τῆς προτάσεως βεβαίως εἶμι· ὡς ἔ· τῷ τὴν ἐμὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας βεβαίαν εἶναι, ὅτε ἀπὸ παντός φόβου τῷ ἀντικειμένῳ ἐλευθέρα ἢ καὶ ἀμέτοχος τὴν δ' ἀβεβαιότητα γίνεσθαι λόγῳ ἀντικειμένῳ.

ΤΜΘ΄.

Ἐντεῦθεν κατανοεῖται μίαν ἢ τὴν αὐτὴν πρότασιν, τῷ μὲν δύνασθαι εἶναι βεβαίαν, τῷ δὲ ἀβεβαίον.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν προτάσεώς τινος τὴν ἀλήθειαν διακεκριμένως δύναται καθορᾶν, ὡστ' ἅμα γινώσκειν μὴ δίδουσαι ὅλως τὸ ἀντικείμενον, ὁ δὲ τὴν αὐτὴν πρότασιν δύναται ὑπολαμβάνειν ὡς ἀληθῆ, καίτοι μὴ διακεκριμένως εἰδῶς αὐτ' ὅτι ἐστὶν ἀληθές· καὶ ὁ μὲν διακεκριμένως τὴν τῆς προτάσεως ἀλήθειαν καθορᾶν, ὡς τὸ ἀντικείμενον μὴ χῶραν ἔχειν κατανοεῖν, βέβαιος περὶ τῆς κατὰ τὴν πρότασιν ἀληθείας ὑπάρχειν λέγεται (ΤΜΗ΄)· προφανές, ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ πρότασις τῷ μὲν δύνασθαι εἶναι βεβαίαν, τῷ δὲ ἀβεβαίον.

» Πᾶν ὅτι ἐστὶν ἀληθές κατ' αὐτὸ βεβαίως ἐστὶν ἀληθές, ὅτι ἡ δύναται ἅμα εἶναι ψευδές·
 » ἡ πᾶν δὲ τὸ ἀληθές, καὶ ἡμῖν τὰρὰ τῆτο βεβαίως ἐστὶν ἀληθές· ἡ γὰρ ἀδιακεκρι-
 » μένης τῆς τῆ κατηγορημένης πρὸς τὸ ὑποκείμενον καθορᾶν συνάρησαν, ἢ τ' ἀπὸ τὸν
 » ἀποχρᾶντα λόγον κατανοεῖν, δι' ὃν συνίεναι δυάμεθα τί δήποτε τὸ κατηγορημέ-
 » νον τῷ ὑποκείμενῳ ἀνήκει. Ὅθεν ἡ βεβαιότης τῷ λόγῳ τῆ ἀντικείμενῳ ἀπὸ τῆ χῶ-
 » ραν ἔσχηκεν, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς τῆς λόγῳ τῆ ὑποκείμενῳ· λάβωμεν παρ' χάρι' ταύτης
 » τὴν πρότασιν. Πᾶν τὸ διανοούμενον ὁρᾶται εἶναι ἀπλῆν ὄν. Ἡ πρότασις ἔν
 » αὐτῇ ἢ περὶ ἐστὶν ἀληθές, βεβαίως ἐστὶ ἀληθές· βεβαιότητι ἡμῖν τῆ κατὰ τὸν λό-
 » γον τῆ ἀντικείμενῳ (ἡ γὰρ ἅμα δύναται εἶναι ψευδές·) Ἐπεὶ δὲ κατ' ἑαυτὴν βε-
 » βαίως ἐστὶν ἀληθές, ἢ καὶ ἄρα παραχρᾶμα τῷ Κάτω βεβαίως ἐστὶν ἀληθές· τὸν Λυ-
 » σίαν διακεκριμένως εἰδέναι τὸν λόγον, δι' ὃν τὸ διανοούμενον οὐ ὁρᾶται εἶναι ἀ-
 » πλῆν, ἔσαι δὲ αὐτῷ ἡ πρότασις αὐτῇ βεβαίως ἀληθές. Ὅσπερ εἶπε τὸν Τίμων
 » τὴν πρότασιν ταύτην μετ' ἄλλαν πρῶτον πρὸς τὸ ἢ ἐστὶν ἀληθές, ἀγνοῶν
 » δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν τὴν ἀρχὴν, δι' ἣν ἡ πρότασις ἔσχηκε τ' ἀληθές· ἔσαι δὲ τότε
 » ἡ πρότασις αὐτῷ κατέτι ἀβεβαίον.

ΤΝΑ΄.

Διπλῆ ἐστὶν ἡ ὁδὸς εἰς πᾶσαν βεβαιώσιν· ἡ πῆρα ἐκλεχθεῖσα, καὶ ὁ λό-
 γος, ἢτοι ἡ ἀπόδειξις· ὁθεν περὶ τε πείρα καὶ περὶ ἀποδείξεως, ὡς μέ-
 σων ἐξαιρέτων εἰς ἐπίτευξιν βεβαιότητος κατὰ μέρος διαληφόμεθα.

ΤΝΑ΄.

ΤΝΑ΄.

Διὰ τῆς πείρας ἐννοῦμεν γνῶσιν ποριζομένην ἡμῖν προσέχουσι τοῖς ἀντικείμενοις τοῖς ἀπαντῶσιν ἡμῶν ταῖς αἰδηήσεσι.

„ Οὕτω παρ. Χάρ. διὰ τῆς τήρας οἶδαμεν τὸ ὕδωρ ὑγραίνου· ταύτην γὰρ τὴν γνῶσιν
 „ ποριζομεθα ἐπὶ τὰ ἀπαντᾶντα ταῖς αἰδηήσεσι προσέχοντες ἀντικείμενα· πηρᾶνδαι τοι-
 „ γάρου πράγματός τινος, ἢδὲν ἄλλο ἐσιν, ἢμὴ τὴν ἐκείνη γνῶσιν πορίζεσθαι τῷ ταῖς
 „ αἰδηήσεσι ἀπαντᾶντι προσέχοντας. Ἡ πραγματικὴ, καὶ γνῶσις λέγεται
 „ ἐκ τῶν ὑσέρων· ὥστερ ἐνταῦθα τὴν πραγματικὴν γνῶσιν λαμβάνομεν, ἀντὶ
 „ τῆς αἰδητικῆς γνώσεως, ἢτοι τῆς ποριζομένης ἡμῖν ταῖς προσλήψεσι, ἢ αἰδηήσε-
 „ σι ταῖς ἡμετέρας ἐνατινίζουσιν, ὅπως ἐνίοτε ἢ πῆρα λαμβάνεται ἀντὶ τῶν ἐνοιοῶν
 „ καὶ προτάσεων τῶν τὴν ἐκ τῶν ὑσέρων γνῶσιν ποριζομένων. Περὶ τούτης δὲ τῆς
 „ σημασίας ἕδης ἡμῖν ἐνταῦθα γίνεται λόγος.

ΤΝΒ΄.

Εὔτεῦθεν καταφανὲς μόνον ἡμᾶς τῶν ὑπαρχόντων πείραν
 λαμβάνειν, καὶ τὰ ἄτομα καὶ καθ' ἕκαστα ἀντικείμενα
 ὑπάρχον τῇ πείρα.

Δείκν. Εὔπει γὰρ ἡ πείρα γνῶσις ἐςὶ ποριζομένη διὰ προσοχῆς
 ἐπὶ τὰς καταλήψεις, ἢτοι τῶν ἡμετέρων αἰδηήσεων τὰς ἐνεργείας (ΤΝΑ΄.)
 ἐκείνων δὲ μόνον ἀντιλαμβανόμεθα, εἴτ' ἔν αἰδανόμεθα, τῶν ὅσα ὑπαρξιν
 ἔσχηκεν (κατὰ τὸν Ὄρισμόν τῆς αἰδηήσεως), ἐπόμενόν ἐςὶ τῶν ἐνεργεία.
 μόνον ὑπαρχόντων πειρᾶσθαι. Εὔπει δὲ τὰ ἐνεργεία ὑπάρχοντα ἄτομά ἐσιν,
 ἢτοι καθ' ἕκαστα (ΤΘ΄.), κατανοεῖται, ὅτι ἀντικείμενον τῆς πείρας τὰ ἄτομά
 ἐσιν, ἢτοι τὰ καθ' ἕκαστα.

ΤΝΓ΄.

Εὔξ δὲ τίττε κατάλληλον γίνεται τῶν καθόλη ἢτοι τῶν ἀφηρημένων
 ἐκ ἀμέτως ἡμᾶς πειρᾶσθαι, καίτοιγε τῆς τῶν καθόλη γνώσεως ἀπὸ τῶν

τῆ πείρα ὑποκικτόντων φιλήτης πράξεω, ὅπερ ἀπὸ τῶν αἰωτέρω περὶ μεθόδου τῆ διχομορφῆς τὰς Ἐννοίας δι' ἀφαρέσεως εἰρημένω (ΡΞ.) ἔξασι γινώσκειν σαφῶς.

ΤΝΔ΄.

Ἐντεῦθεν δῆλον ὡς ἀπασι τοῖς εἰς δᾶξιν θέσεώς τινος κεχρημένοις τῆ πείρα, σύμβαμά τι τῶν καθ' ἕκαστα καὶ ἐν ἀτομῶν γινόμενων, παραλαμβάνειν ὀφείλεται.

Δείν. Ἐπεὶ γὰρ τῶν ἐνεργειῶν ὑπάρχόντων καὶ καθ' ἕκαστα μόνον πειρώμεθα (ΤΝΒ΄), δῆλον ὅτι ὁ καταφύγων ἐπὶ τὴν πείραν σύμβαμά τι τῶν καθ' ἕκαστα ὀφείλει προσεγγεῖν, ὡς ἂν συνιέναι δύναιτο, εἴποτε ὀρθῶς τῆ πείρα ἐχρήσατο, καὶ ὅπως ἐκ τῶν αἰδητέων τὴν ἑαυτῆ κρίσιν πειραματικὴν παραγάγῃ.

- „ Εἰδέ τις πῶραν προσλάβῃ τὴν ὁποιοδήποτεν ἀπαντήσαν, εἰ δὲ σύμβηματι ἀπεινεγκῆν
 „ τῶν καθ' ἕκαστα ὅσακις δεῖται ἐκ τῆς πείρας διλῆσθαι καταρῆσκομεν τὸ μὴ παρὰ
 „ πᾶσιν ἀπαντῶν, τοσαύκις καὶ τὸ ἀδίκον σύμβαμα προσλαμβάνειν.

ΤΝΕ΄.

Ἐντεῦθεν ἔτι δηλεῖται, πᾶν, ἐτινοσῶν ἕδεμίαν ἑαυτοῖς διχομορφώμεθα Ἐννοίαν, διὰ τῆς πείρας ἐκ ἀναφαίνεσθαι.

Δείν. Ὅτε γὰρ πειρώμεθα, γινώσκουμεν τὸ ταῖς αἰδητέσιν ἀπαντῶν (ΤΝΑ΄), παντὸς δὲ τῆ ταῖς αἰδητέσιν γινώσκομένη σαφῆ πάντως Ἐννοίαν ἔχομεν (ΞΒ΄). Πρόδηλον ὅτι κακῶς ἂν λέγοιτο, ἐκ τῆς πείρας ἀναφαίνεσθαι το, ἔπερ ἕδεμίαν Ἐννοίαν ἔχομεν.

- „ Οὐκ ὀρθῶς τοίνυν τῶν νεωτέρων τινὲς ἐκ τῆς πείρας ὑπέλαβον δάκνυθαι τὴν φυσικὴν
 „ ἐπιρροὴν τῆς ψυχῆς ἐν τῷ σώματι· ἐδέποτε γὰρ γινώσκουμεν, καὶ ἐνπροσαχῆ ἄμεν
 „ τῶν κατ' αἰδητέσιν ἡμῶν ἐνεργειῶν, κληθῶς καὶ ἐνεργητικῶς τὴν ψυχὴν τὸ σῶμα
 „ κινεῖν, καὶ ἐπομένως ἔτε σαφῆ ἐχάκαμεν Ἐννοίαν τῆς φυσικῆς ἐπιρροῆς τῆς ψυχῆς
 „ ἐν τῷ σώματι. Ὁρα Βολφ. Λογ. Λατ. σελ. 483.

„ Τῆς φυσικῆς ἐπιρροῆς τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα καὶ ὅλως ἐδεμίαν ὅλως ἔννοιαν ἔχομεν
 „ μὴτε δὲ ἐν τῷ κινεῖσθαι τὰ τῆ σῶματος ὄργανα κατὰ τὰς τῆς ψυχῆς εἰλησιν ἐνοῶ-
 „ μὲν τι τῆς φυσικῆς ταύτης ἐπιρροῆς· κακῶς ἄρα λέγεται, ὅτι κινώμεθα τῆς αὐτῆς.

ΤΝς.

Ἐξ δὲ τῶν ἐρημένων ἀναφαίνεται, πᾶσαν πείραν ὀρθῶς
 διαιρεῖσθαι, εἰς ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν.

Δείκν. Διὰ τῆς πείρας γινώσκουμεν, ἢ τὰ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ τῆ ἡμετέρῃ
 ψυχῇ συμβαίνοντα, ἑαυτοῖς προσέχοντας κατανοεῖν, ἢ τὰ ἐκτὸς ἡμῶν,
 τῶν αἰδησέων εἰς ἐπιχειρίαν λαμβανομένων, ἑαυτοῖς παριστᾶν. Τὰ μὲν ἔν
 ἐν ἡμῖν, καὶ τῷ ἡμετέρῳ νοῦ συμβαίνοντα ἑαυτοῖς παριστῶντες, ἐσωτερικαῖς
 αἰδησεσι λέγομεν τῆτο ποιεῖν. Τὰ δ' ἐκτὸς ἡμῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις αἰδη-
 τηρίοις μεταβολὴν παράγοντα παριστῶντες τὰς ἐξωτερικὰς φασὲν αἰδησεσι
 τὸ αὐταῖς καθῆκον ἐπιτελεῖν. Ἐπειπερ ἔν αἱ αἰδησεσι πᾶσαι ἢ ἐσωτερι-
 καὶ εἰσιν, ἢ ἐξωτερικαὶ, καὶ πᾶσα πείρα ταῖς δι' αἰδησεων ἐνεργείαις ἐρεί-
 δεται (ΤΝΑ'), ἀναμφηρίτως ἢ πείρα ὀρθῶς κτλ'.

„ Οὕτω παρ. χάρ. δι' ἐσωτερικῆς αἰδησεως οἶδα, ἐσάκις πρῶτόματι ὡς κακὸν ἐμκυτῶ
 „ παριστῶ, τοσάκις τῆ ἡμετέρῃ ψυχῇ ἄχθος ἐπιτεῖσθαι· διὰ δὲ τῆς ἐξωτερικῆς πείρας
 „ δηλῆται· τὸ πῦρ ὑπάρχον θερμὸν, καὶ διυγρῶναι τὸ ὕδωρ.

ΤΝζ.

Ἡ πείρα ἔτι ὀρθῶς διαιρεῖται εἰς κοινὴν καὶ τεχνικὴν.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ μαρτυρήσῃς τῆς πείρας ἢ πειραματικὴ ἡμῶν γνώ-
 σις, ἢ παρίσῃσιν ἡμῖν παρατηρήσει τῶν αἰδησεων ἐνεργείας τῷ χύδην ἔχ-
 λω, καὶ τῶν ἀπαιδευτῶν ἐκάστω ἕσας κοινὰς ἄνευ τε πολλῆς πόνου καὶ δίχα εἰ-
 δικῆς ἡμῶν συνδρομῆς εἰς κατάληψιν ἐρχομένας, ἢ παρίσῃσιν ἡμῖν καταλή-
 ψεις εἰδικῆς ἡμῶν ἐπιγινομένης ἀσθεῆς διὰ τῶν πειραμάτων γινωσκομένας,

δηλῆ.

δηλῶται ἤδη ἄριστα τὴν πείραν διακρίσσει εἰς κεινὴν, ἥτοι δημιώδη, καὶ εἰς σοφὴν, ἥτοι τεχνικὴν.

„ Διὰ τῆς πείρας παρ. χάρ. τὸ πῦρ οἶδας ἦναι ζερεμὸν καὶ τὴν ἀγροίκην τῆν αὐτὸ ἐγνωκό-
 „ τος διὰ διὰσιν ἀλλὰ τῆς πείρας, καὶ ἐπομένως αὐτὴ γε καὶ σὴ πείρα ὡς ὁρῆς ὑπάρχει δε-
 „ κέτης, ὡς κοινὴ πᾶσι καὶ ὁτῶν ἀπαντᾶσα. ἠδὲ γε διὰ τῶν φυσικῶν κρημάτων
 „ ἔγνας τὸν αἶρα ἦναι βαρύν, ἢ πλῆκεις κατυβληθῆσιν σπῆδῆς πείραν ἔλαβεις ἐν τῷ
 „ σπῆρατι δυσάριστον ζῶα φαίνεσθαι, καὶ ζεύσια, ἥτοι σκαληκέδια ζῶν, ἢ σὴ αὐτὴ
 „ πείρα ἐκ ἔτι δημιώδης ἐστὶ καὶ κοινὴ, ἀλλὰ σοφὴ τε καὶ τεχνικὴ ὀφείλει καλεῖσθαι.

Ἡ τῶν νοῶς ἐτοιμότης καὶ τελειότης πρὸς τὸ συνάγειν ποικίλας παρατηρήσεις, ἢ οἰκίω

„ ἢ ἀλλοτριῶ τὸν ἀνακαλυπτομένης, καὶ ἐξ αὐτῶν δι' ὁρῶν καὶ κανονικῶν διανοημάτων

„ ἔτερα συμβάματα ἀνακαλύπτειν, τέχνη τῆς κρημάτων καλεῖται. Ἡ δὲ τινος ἐπ'

„ ἐξεργασίαν πλείστον συμβάλλει τὰ κρημάτων καὶ τὰ τοσαῦτα τῶν πεπαιδωμένων

„ κρημάτων, ἐξ ἧν περ γενικώτεροι δύναται παρατήσης παράγειν.

„ Ταῦτα μὲν δὲ περὶ τῆς τῆς πείρας ὀρίσιν, καὶ τῶν ἐκ τούτης παραγομένων πορισμάτων,

„ ἔτι τε μὲν τῆς κολλοπλῆς διαρίσεως τῆς πείρας ἠρήθω. Νῦν δὲ ἠδικοῦτερον ἐκζησό-

„ μεθα τίνι λόγῳ διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἥτοι τῆς πείρας καὶ τῆς ἐπὶ τῶν ὑπέροισιν γνώσεως ἐπὶ

„ τὰς ἔννοιαν καὶ τὰς κρίσεις καὶ τὰς ἀναμειβόλης ἀληθείας γενομένης. Πρὶν ἢ δὲ τῆτο

„ ἀποδειχθῆ, προφυλακῆς τινος παραδοτέον, ἢν ἡμῖν δεῖ περὶ τὰς αἰσθήσεις τε καὶ τὰς

„ πείρας, ἢγε αὐταὶ τῆς ἀνεκχωρησομένης ἀληθείας ἔρσημα ὀφείλουσι γίνεσθαι.

ΤΝΗ΄.

Διὰ τῶν αἰσθήσεων, καὶ ἐπομένως τῆς πείρας τῆς ταύταις ἐρειδομένης (ΤΝΕ΄.) πλείους ἡμῖν ἔννοιαν διαμορφῶσαι, καὶ πράγματα πάμπολλα δεδοκιμασμένα ἡμῖν αὐτοῖς ἀποδίδουσαι μὴ πρότερον γνωσκόμενα, ἔκτε τῆς πείρας μαρτυρεῖται, καὶ ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν (ΤΝΕ΄.).

„ Οὕτω παρ. χάρ. τὴν ἔννοιαν τῆς πυρὸς, τὴν τῆς ὕδατος, ὡσαύτως τὴν τῆς μέλανος τῆς

„ λευκῆς, τῆς ἰσχυρῆς, καὶ τῶν λοιπῶν διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς πείρας διαμορφοῖς σιαυτῶ-

„ καὶ πλῆκων πραγμάτων γνώσιν, τῶν αἰσθήσεων ἢς ἐπικυρίαν λαμβανομένων σιαυτῶ

„ προσπορίζη, ἀπερ πρότερον ἔγω ἐγίνωσκεις.

ΤΝΘ΄.

Ἴνα δὲ τῆτο σαφέστερον γένηται τὸ διὰ τῶν αἰδήσεων καὶ τῆς πείρας ἐπὶ τὴν βεβαιότητα γίνεσθαι, ζήτημα πολλάκις ἐν μέσῳ προαχθέν, διοριζόμεθα πρότερον, ἄρα αἱ αἰδήσεις ἠδέποτε ἐξαπατῶσιν;

ΤΞ΄.

Τοιγαρὲν γίνωσκε τὰς αἰδήσεις κειμένων πάντων τῶν εἰς αἰδήσεις ἀπαιτεμένων, ἡμᾶς ἔκ ἐξαπατῶν ἄγε ἀπατῶν ἐς τὸ αὐτὸ τῷ ψευδὲς προσιδέναι τε καὶ ψηφίζεσθαι.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ εἰς τὰς αἰδήσεις ἢ πλείω ἀπαιτεῖται τῶν δύο τιτωνι, πρῶτον μεταβολὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἀντικειμένων ἐπὶ τὰ ἡμῶν αἰδητήρια παράγεσθαι (ὃ δὴ καλῆσι ῥοπὴν φυσικὴν), δεύτερον ἐν τῇ ψυχῇ τὴν παράστασιν ταύτην τῇ γινομένῃ ἐν τοῖς αἰδητηρίοις μεταβολῇ παράγεσθαι σύμμορφον (κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ψυχολογίας) ἐπόμενόν ἐστι, τότε δὴ τέλος τὸ ἐκυτοῖς καθῆκον ἐπιτελεῖν τὰς αἰδήσεις, ὅτε τὰ ἐκτὸς ἀντικείμενα τὰ μεταβολὴν τοῖς αἰδητηρίοις παράγοντα, τῇ ψυχῇ παρισῶσιν. Ἐπεὶ δὲ ἢ πλείω τινὰ τῇ αἰδήσει ἀπαιτεῖται, εἰμὴ δι' αὐτῆς τὸ ἐκτὸς ἀντικείμενον τὸ κινῆν τὰ ἡμέτερα αἰδητήρια παρισῶν, ἐπόμενόν ἐστι ἢ ἐξαπατῶν μὲν ἐν τῷ αἰδάνεσθαι τὰς αἰδήσεις μὲν, ὅτι αἱ αἰδήσεις, ἢ αἰδήσεις, ἢτε καταφάσκουσιν, ἢτ' ἢ ἀποφάσκουσι.

„ Πολλάκις παρά τε τοῖς περὶ Καρτίσιον ἢ ἄλλοις τῶν φιλοσόφων διήληται, ἢγε αἱ
 „ αἰδήσεις ἐξαπατῶσιν; πρῶτην δὲ τὴν ζήτησιν ἀποφάσκουμιν, ὅτι τῶν ἢς αἰδανσιν
 „ ἀπαιτημένων πάντων παρόντων, ἢ δύνανται αἱ αἰδήσεις μὴ παρισῶν ἡμῖν τὸ ἐκτὸς ἀν-
 „ τικείμενον· ἢ ἐπόμενως διὰ τῶν αἰδήσεων τὸ ἀντικείμενον ἑαυτοῖς παρισῶντες ἢ ἀ-
 „ πατῶμεθα. Ἡ δὲ κρίσις, ἢ λίαν κρημνωδῶς ἠδοποιημένη ἐκ τῶν αἰδήσεων, πολλά-
 „ κισ ἡμᾶς ἀπατῶ. Τὰς τοιαύτας δὲ κρίσεις τὰς ἐκ τῶν αἰδήσεων ἕως ἠδοποιε-
 „ μένας ἢ ἐπ' ὅπως ἐπὶ τὰς αἰδήσεις ἀνάγκη ὀφείλομεν. Ἴνα δὲ μὴ ῥᾶσα ἐξαπα-
 „ τῶται ὁ νῦν κατὰ τὰς αἰδήσεις κρίνων, προφυλακὰς τινὰς ὑποσυνάψω περὶ πᾶσας
 „ αἰδήσεων παρατηρηθήσοιμενας.